

Foaia

pentru

Minte, Anima si Literatura.

N°. 16.

Mercuri 19. Aprilie

1861.

Oradea mare in 15. Aprilie 1861.

Doce corespondintie in caus'a nationala.

Onorate Domnule Redactoru !

Fiindu ca in Nr. 23. alu Gazetei dici, si cu totu dreptulu — ca amu fi asteptatu, „că episcoputu Erdélyi se mérga la diet'a Ungariei, se intre in arena pentru aperiarea drepturilor politico-nationale ale turmei sale!“ ma pana si Idók Tanuja anca-si esprima parerea de reu ca Escelentia Sa nu vine la dieta; 'ti tramitu aci alaturatele doue documinte — ce le capetaiu din o mana sigura — din care se vede de o parte ca acésta impregiurare a fostu batatóre la ochi si la alti barbati cari suntu chiamati a se luptá pentru aperiarea drepturilor nóstre politico-nationale, éra de alta parte caus'a pentruce nu corespunde Escelentia Sa acestei cerintie.

In 3. Aprilie capeta Escelentia Sa urmatórea epistola dela Ilustritatea Sa Domnulu Manoile Gozdsu comitele supremu alu Carasiului.

Escelentissime Domnule Barone, episcopu diecesanu si consiliariu intimu! Cu mare surprindere, ma chiaru cu superare amu cetitu in jurnale, cumca Escelentia Ta te-ai fi absolvatu de venirea la dieta; de si de 8 seculi n'a fostu una dieta in Ungaria de o asia mare importantia pentru natiunea romana cá asta de acumu, la care avemu o nespusa trebuintia cá se fimu reprezentati prin tóte autoritatile si poterile nóstre spirituale.

Escelentia Ta vei fi sciindu, cumca tóte nationalitatile cate se afla sub sant'a coróna a Ungariei se voru aretá cu pretensiunile sale juste si póte si ultraiste. Croatii si serbii — incatu cunoscu eu nobilpa marinimositate a natiunei magiare — voru capeta drepturi indestulítóre, cu care ocasiune inse neci natiunea romana, carea cá o natiune compacta, cu

numerulu, drepturile strabune si pusetiunea sa topografica intrece pe tóte cele lalte natiuni afara demagiar'a — nu póte fi ignorata. La tabl'a de josu vomu si avé romani, cari voru pledá pentru drepturile nóstre nationali in paralela cu ale altoru natiuni, si cari nu voru iertá cá noua se ni se recunósca ceva drepturi mai subordonate decatu p. e. serbiloru, — cum dicu: la Tabla de josu amu sperare ca vomu avé reprezentanti bravi; inse la Tabla de susu ne va merge fórté reu: Escelentia Ta te retragi, Ilustritatea Sa D. Iosifu Manu comitele supremu alu Maramuresiului remane a casa, episcopii gr. resariteni — durere — toti suntu serbi; episcopi'a din Lugosiu anca nu e inarticulata, magnati nascuti n'avemu, — Ardealulu unde amu mai avé 2 episcopi si cativa comiti romani nu e incorporatu; asiadara vine, cá natiunea romana se fia reprezentata numai prin mine in Tabla de susu a dietei Ungariei; dela unu omu inse, ori catu se se opintésca acela nu poti asceptá minuni, si me temu ca voiu fi siliútu cá tóta fericirea si viitorulu multu iubitei nóstre natiuni se le asceptu numai dela marinimositatea partidei celei de sute de ori preponderante.

Eu amu tóta increderea in loialitatea nobilei natiuni magiare, si decatu ea nu cunoscu alt'a mai nobila pe suprafati'a pamentului; inse: „pe copilulu mutu neci ins'asi mum'a sa nu'lu intelege,“ — si chiaru Mantuitorulu anca ne dice: „bateti si vi-se vá deschide, cereti si vi se vá dá!“

Eu marturisescu ca nu-ti cunoscu credeulu politicu, nu sciú, cum unesci iustele pretensiuni ale natiunei nóstre cu bunastarea patriei comune; aceea inse sciú, cumca ori ce natiune nobila — intre cari cea magiara e de rangulu antaiu — numai pe acea natiune o scie pretini si stimá, care se pretiuesce si stimédia ins'asi pe sene, éra aceea cari venédia po-

pularitatea celor mai potinti, p~~o~~te ca in momentele cele d'anteiu sunt aplaudati, inse ~~accicand~~ nu potu conta la o stimare duravera. — Deci bunastarea patriei, fericirea si viitoriulu natiunei n~~o~~stre, pretindu ca interesele romane se le reprezentamu cu barbatia in diet'a tieiei, si ca pe acei frati ai nostri, cari si-aru estinde d~~o~~ra pretensiunile mai departe decatu ce p~~o~~te iert~~a~~ scopulu patriei comune se-i conducemu, caci dela noi — credu ca d~~o~~ra mai bucurosi voru primi sfatulu bunu, decatu dela aceia pe carii ei 'i consideredu de contrarii principiiloru lor; dreptu-aceea eu tienu, ca noi avem o s~~a~~nta datorintia ca autoritatea cu care suntemu preveduti prin guvernulu patriei se o intrebuintamu spre realizarea dorintieloru si drepteloru pretensiuni ale acelei natiuni, din a carei sinu ne-amu redicatu.

'Mi vei iert~~a~~ dara Escelentia se 'mi i~~e~~u voia a te rog~~a~~ cu t~~o~~ta on~~o~~rea, ca spre a conlucr~~a~~ la maretulu edificiu alu nationalitatii n~~o~~stre, se ai bunatate ori si cu ce sacrificie a veni la diet'a Ungariei, ce peste pu~~g~~ine dile se va deschide.

Pesta, 2. Aprilie 1861.

Alu Escelentiei Tale servu plecatu

Manuilu Gozsdu m. p.,

comite supremu alu comitatului Carasiu.

La ac~~e~~st'a response Escelentia Sa precumu urmedia :

Illustris me D~~o~~mnule Comite supremu! Fie cu iertare, ca in fruntea cartei mele respundiet~~o~~rie la multu pretiuu'ta scris~~o~~re a Illustritatei V~~o~~stre din 2. Aprilie a. c. mie tramisa, 'mi implinescu voi'a cea mai demultu in pieptulu meu aprinsa de ami descoperi semtiurile cele ferbinti de bucurie ale inimei mele, pentruca Dumnedieu dupa sfatulu seu celu necuprinsu care p~~o~~rta in man'a sa s~~o~~rtea natiuniloru si anim'a imperatiloru, — induranduse spre natiunea romana — pre Mariea Ta te au chiebatu la ocarmuirea unei parti a romaniloru spre luminarea si fericitarea acelor, inaltandute la stralucit'a tr~~e~~pta de comite supremu alu comitatului Krass~~o~~ mai totu romanescu, — a carnia bunisl~~o~~ra parte cu dragoste au fostu supusa ocarmuirei mele celei archieresci, — la care iti poftescu din adenculu animei mele daru impoteritoriu dela Dumnedieu spre ducerea diregatoriei cei frum~~o~~se dara f~~o~~rte grele intru multi ani spre inaintarea dulcei n~~o~~stre natiuni romane.

Era pentru frati~~e~~sc'a bunavointia, carea Mariea Ta prin scris~~o~~rea catra mine o ai aratatu, pri-

mesce prin ac~~e~~sta dela mine adev~~e~~rata roman~~e~~asca multumire.

Aceste cu umilintia permitendule — acum la finit'a provocarei fratiesci a Mariei Tale pe scurtu cutediu a respunde.

Eu fiindu nascutu in patri'a ac~~e~~st'a din parinti adevaratu romani, cari neci n'au sciutu unghuresce, apoi crescutu intre magiari totudeauna amu cunoscutu deplinu t~~o~~te scaderile, lipsele si dorintiele comune dulcei n~~o~~stre natiuni romane; si dupa ce in statulu preotiei peste cercarea si voia mea, numai din darulu a totu potentelui Dumnedieu fusei in ante de 20 ani la tr~~e~~pt'a cea grea archier~~e~~asca aredicatu; — din inceputu pana acum n'amu invetiatu si n'amu t~~e~~nutu alta mai adanca datorintia, decatu a iubi dupa Dumnedieu pre dulcea mea natiune romana, si pres~~t~~e t~~o~~te altele a-o stim~~a~~, fara de a consemn~~a~~ si a huli cele lalte natiuni, — apoi dupa credeulu meu celu politicu in privint'a nationalitatei romane si fa~~g~~ia cu natiunea magiara este asemenea cu alu Mariei Tale, fara de a ven~~a~~ popularitatea celor mai potinti si a strainiloru, diu'a n~~o~~ptea neincetatu din t~~o~~te poterile mele, necrutandu ostenelile si chieftuelile mele, numai spre luminarea, fericirea si inflorirea natiunei n~~o~~stre romane si in starile cele mai pericul~~o~~se si critice m'amu nisuitu a lucr~~a~~ si in privatu si in publicu, — dara nu vr~~e~~u se me laud~~u~~, — faptele mele vorb~~e~~asca pentru mine; eu me tienu nefericitu ca in tempulu de acum suntu episcopu, in se me tienu totusi falosu ca suntu romanu adev~~e~~ratu. (!?)

In fine cunosc eu pr'a bine si important'a cea mare a dietei presente in privint'a romaniloru, dela carea eu nu m'amu retrasu de buna voia, precumu dela cele trecute si cu multu mai pericul~~o~~se nu m'amu absentatu, ci totudeauna numai singuru amu fostu romanu; fara voi'a lui Dumnedieu mau cercatu cu morburi si nepotintie trupesci, cu cari pe lung~~a~~ ori ce alte sacrificii nu potu neci acum, neci de alta data mai multu a merge la dieta, unde — credetimi ca mai bucurosu asi fi acolo, decatu aici pe patu.

Eu dara me voiu rog~~a~~ din loculu meu catra atotopotentulu Dumnedieu, ca neobosita energia, zelulu curatu si barbat'a romana a Illustritatei V~~o~~stre, precum si a celorulalti barbati romani acolo colucratori, nisuintia-ve se-o binecuvint~~e~~die cu darulu de susu, si se ve intar~~e~~asca voi'a, ca si cu loialitatea si marinimositatea magiariloru se p~~o~~ta si natiunea romana, precumu altele, a capet~~a~~ t~~o~~te drepturile indes-

tulătorie spre mangaierea si infflorirea dulcei nóstre natiuni romane.

Intru altele remanu cu adeverata stima fratiésca si reverintia adunca romana la toti romanii de acolo impartasinda.

Oradea mare la 4. Aprilie 1861.

Alu Illustritatei Vóstre sierbu umilitu

Vasiliu br. de Erdély m. p.,
episcopu romanu resariteanu din Urbea mare.

Escelentia! Urgenti'a si binele natiunei ve pro-
vóca, cá, déca 'i voiti bine, sei luati crucea si se 'i
operati viéti'a politica nationala in cas'a magnatiloru;
ca pastorii lu isi pune si viéti'a pentru aperarea oi-
loru s'ale! Multi, multi.

Vorbirea

archidiaconului Gregoriu Pap de Hélsfalva
in adunarea comitatensa a Solnocului de mijlocu in
Zilau in Martiu an. c. tienuta.

Marite Dómne S. Comite, onorata Adunare!
Dupa trist'a epoca de 11 ani, care catu in viéti'a poli-
tica a magiarului, atata a romanului a facutu o lo-
vitura cumplita, multiamita ceriului! astadi suntemu
norociti a resuflá ceva mai liberu, pentruca restau-
randuse autonomi'a comitatului nostru cei ce sub a-
césta epoca inadusitóre eramu lipsiti de tóte intalni-
rile si consfatuirile politice, astadi cu bucuria pe in-
talmimu si cu oulcétia prindemu éراسi man'a unulu cu
altulu pentru continuarea vietiei constitutionale cei
prin fatalitatea timpului trecutu cu durere intrerupte.—

Astadi ni se deschide noua éراسi locul acestu
de intalnire, unde precumu mosii si stramosii nostri
asia si noi avuseramu datina a ne coaduná spre a
ne consultá despre binele si fericirea comitatului acestuia.

Acésta di va se fia una dintre cele mai insem-
nate in anele acestui comitatu, cu atata mai vir-
tosu, ca acum nu cá inainte de 1848 numai unele
clase privilegiate ale poporului, ci tóte fara osebite
de confesiune si nationalitate le vedemu alci repre-
sentate. —

Una mana Dieésca mi se pare a fi lucratu aci,
ca recapatandusi dreptulu naturei valórea s'a totu o-
mulu se fia privitu de creatur'a lui Dumnezeu cu e-
gal'a indreptatire, cu care mesura se dispara parie-
tele acelu despartitoriu, cáre se vedea sustandu intre
popóre si clase, si se incete dintre acelea pentru totu
deauna inparecherile, neincrederea si neintielegerea
aceea, cari pana acum, — precum pentru fia care
poporu in specie, asia pentru comun'a patria -- in
genere erau atata de daunóse. —

Ar' fi dóra locuiu, onorata adunare! cá combi-
nandu viéti'a constitutionala cu epoc'a cea sogruma-
tóre de viéti'a politica se ne caimu in contra acestei
din urma pentru urmarile cele dureróse, care lea adusu
cu sine; inse fiindu ca eu in acést'a nu vedu alta
decatu o scóla practica, care nea datu tuturoru a in-
tielege, cumca neintielegerea si neincrederea unui in
altulu suntu factorii cei mai periculosi ai societatei,
o lasu se tréca pe aici incolo intru intunereculu ni-
tarei si nimicu privescu alta in densa decatu unu
„malum necessarium,“ care pe lunga tóte urmarile sale
cele rele avu si acea lature buna, ca contopindu cu-
getele tuturoru popóreloru in unulu, facu cá privitori
la patria comuna se nu mai avemu interese osebite,
ci numai unulu si acelasi comunu alu patriei —

Asia e, onorata adunare! Convinsus'a acum fia
care poporu si tóte clasele aceluia si prin urmare
si romanulu, cumca numai fratiétatea si puterile uni-
te ne potu conduce la scopulu comunu — cu tóte a-
ceste spiritulu timpului a mai versatu in anim'a fia-
carii poporu si ceva interese speciale, interesulu na-
tionalitatei, interesulu conservarei sale proprie, —
acestu principiu peste Europa civilisata atata latitu,
acestu instinctu alu naturei nu ilu póte disputá nici u-
nui poporu cineva far' cá se nu'si vendia principiulu
seu celu egoisticu, far' cá se nu se arete in façi'a
lumei a se opune dreptului naturei — acestu instinctu
naturalu bate si in vinele romanului din comitatulu
acesta, care cu tóte ca tiér'a catra care neamu a-
necsatu se numesce Ungaria, densulu numai cá ro-
manu voiesce a vié indensa, si numai ca acela voiesce
a luá parte la drepturile vietiei politice alaturea si in
mesura egala cu colocuítórele popóra. —

Romanulu cu bucuria aude resonandu principi-
ulu egalitatei peste tóta Europa civilisata, cu bucuria
'lu aude acela sunandu si de pe budiele fratiloru ma-
giari, are inse a mai dúce totu rol'a necredinciosului
Toma, pana candu acela ilu va vedé si in fapta —
nu se indestulesce densulu a audi cuventulu acelu
santu „egalitate“ resonandu numai in aeru, nici alu
avé scrisu numai pe papiru, ci voiesce alu pipai si
alu prinde cu man'a, voiesce raculu alu avé nu nu-
mai in cartia, ci si in cotarca,

De acestu motivu condusu si eu on. adunare!
amu onóre in interesulu romaniloru din comitatulu a-
cesta a propune, si a dori urmatórele:

1. Dupa ce in comitatulu acesta figurédia in
cea mai mare parte elementulu romanu, se se dechia-

redie prin acésta, on. adunare, limb'a romanésca de a dou'a limba oficiósa a comitatului. —

2. Comitatu permanentu se se compuna in mesura si numeru egal si din romani a proportiunea impoporatiunei. —

3. La toti rami de deregatorii comitatense se se aplice si romanii in mesur'a receruta amesuratu capacitatei si abilitatei loru. —

Pentru inlesnirea administratiunei in limb'a poporului, se se faca o organizatiune a cercurilor politice astufeliu, incatu se respunda aceea cerintieloru drepte ale romaniloru. —

Aceste sunt dorintiele nóstre ale romaniloru, cari déca le vom vedé realizate, fratietatea de locu e consolidata, si unindunise puterile, acelea voru capeta o asia taria, catu interesulu comunu alu patriei facia cu ori ce eventualitati vomu fi in stare alu a perare. —

Protestulu Sabesieniloru romani in contra restauratiunei din 1861.

Ilustrisime Domine!

Pučina esperintia debue se aiba acelu omu si mai vertosu acelu romanu din asia numitulu pamentu regescu, care nu va poté coprinde fara aman are insemnatatea cuventului de incedere cu tóte drepturile si datorintiele intrebuintiarei lui!

Noi romanii din acestu tieniu de si nu amu avutu pana acum temeiu a ne indoi nici unu minutu de rezultatulu unei proiectandei intielegeri si incederi, totusi considerandu spiritulu tempului cu tóte afacerile lui presente, pornindu din bonitatea animii si a aplicarii pentru pacific'a deslegare a causelor nóstre — (cari ambe insusiri caracterisédia atatu de favorabilu pe romani) nu ne amu pregetatu neprovocati, ba ce e mai multu chiaru si dupa o tacanda refusiune, a ne face mai multu decatu datorii; — dara cu durere suntemu constrinsi a marturisi, ca sperantiele au remasu intru adeveru silite, recomand'a si de noi ferbinte dorit'a bunaintielegere neprimita, éra scump'a incedere éراسi scalciatu intrebuintiata. —

In locu de sinceritate neincedere, in locu de multiamire machnire, si in locu de sperantia nepasare, ne implú astadi animile nóstre.

Inse nu nepasare cu privire la dreptele cause ale nóstre, nu neincedere catra tóta lumea si nu machnire statornica ne cuprindé pe noi, si cá se nu

intardiemu a dovedi acést'a, éta ca voimu a ve descoperi dintruna cu tóta sincritatea vindecabil'a rana a nóstre in tóta sperantia doritei multiamiri, — numai fresce ca cu schimbarea locuitorului.

Noi cu procedur'a Illustritatei Tale acomodate adi cu privilegiulu alegerei membriloru de senatu la magistratulu din Sebesiu, suntemu atatu de putinu multiamiti, catu si cu ignorarea petitului din puntulu antaiu alu representatiunei din 6. a l. c. (care s'au incununatu prin una representatiune adi) si pentru aceea protestamu in potriv'a acestei proceduri dela inceputu pana la sfersitu cu tóta solemnitatea. — Catu e de greu a dobandi incederea óre cuiva, atatu e de usioru de a o perde pentru totudeauna.

Motivele acestui pretestu care ve rogamu se se astérna dinpreuna cu pomenit'a representatiune a nóstra prin c. r. cancelaria aulica pré induratului nostru imperatu si principe spre dorit'á lecuire suntu ornatótele:

Illustritatea Ta ai binevoitu a dechiará la petitululu puntulu 1. alu representatiunei nóstre, ca nu ai putere de a restaurá comunitatea pentruca aceea membri carii au fostu alesi atatu la magistratu catu si la comuna debue se remana si numai in loculu celoru morti séu neapti suntu de a se alege altii. —

Ei bine! dara noi amu dori a sci, cari au fostu dintre membri comunitatei de adi alesi pe la anululu 1848? pentru ca credemu, ca numai acestea se potu ordiná in numerulu alesiloru membri, de óre ce din 1850 incóce numai séu denumitu, si de ori ce in potriua schimbarei acestoru membri nealesi credemu ca nu avemu lege acomodanda!

Candu s'aru fi luat in sedinti'a de adi protocolulu membriloru comunei Sebesiu din anii 1847/8 inainte, si s'aru fi aflatu toti acei 37 cari stau adi in jurulu mesei cu numele acolo, apoi nu incupe indoiéla, ca considerandu si acum'a cá totudeauna legile positive si ordinatiunile mai inalte, nu amu fi avutu de a observá nimica, ci amu fi dechiaratu celu multu ca ne voru sili si in privinti'a asta, cá pentru mai multe alte greutati si nedreptati a ne plange la locurile competente, adeca la diet'a Transilvaniei; vedindu inse ca asta nu s'au facutu, ba ca nici s'aru fi potutu face, pentruca doue parti din membrii presenti ai comunitatei sasesci din Sebesiu, suntu dupa anululu 1850 denumiti acolo, suntemu moralicesce siliti a nu suferi si in alu 19. seculu nedreptati incederate cá acestea.

Au dóra cugeta conlocutorii nostri fratii sasi, ca cu acei trei membrii ordinari si 7 membri supernumerari cati au binevoitu ai primi adi in comuna au corespunsu in catuva dreptatei séu dóra ne au multiamitu? Nu credeti Domniloru! Departe de noi suntu temporile acelea, in cari o astfeliu de procedura nearu fi potutu mangaié. — Adi nu, ca nu puteti mangaié 636 familii romane, daca primiti lunga 37 reprezentanti a doue sute de familii sasesci 6 membri, ci facundu asta, ii vatamati pana in adunculu animei, din cauza, ca ei s'au desvatiatu acumu de a trai din grati'a óre-cuiva si pretindu numai dreptate, nici mai multu dara nici mai puçinu.

Nu potemu retacé nici aceea, ca e lucru neaudit se se aléga intruna comunitate statatória din 37 sasi si 3 romani, cá si celu de adi, 3 senatori romani, dara nici cu asta nu credemu ca ati fi ganditu a ne poté amagi, pentru ca noi scimu pré bine, ca aceea 37 membri sasi, cari au volitu se ne astope cu splendorie neaudita adi gur'a, m'ane séu poimane, candu aru fi se se restauredie magistratulu din nou si candu aru fi de a se alege senatori (jurati) pe viétia nu aru da nici 35/10 din voturile dumnialoru la romani si apoi atunci aru fi priceputu póte insusi; ei aceea ce adi séu eri de bunaséma la toti nu li s'au fostu spusu! Dreptu aceea noi pretendemu si ne rugamu anca unadata.

a) Cá comunitatile din Sebesiu si din comunele miste romano-sasesci se se suplinésca prin membri din sinulu natiunei nóstre, adeca in loculu acelora, cari nu se mai afla dupa protocólele respective din anii 1847/8 in viétia séu apti, se se aléga atati, catu noi si pana la modificarea legiloru vatematóre se fimu in conformitate cu instructiunea Illustritatiei Tale si cu pré chiaru repetit'a vointia a Maiestatii Sale in privinti'a indreptatirei egale a tuturoru nationalitatiloru — reprezentati dupa potintia.

b) Ca daca s'au facutu eri alegerea senatoriloru de noi fara de noi, apoi baremu la votasiune pentru posturile de judece sese respectedie numerulu populatiunei si postimu dara, cá alegatori din orasiu se fia celu puçinu jumatare sasi si jumatare romani. —

c) Cá dupa alegerea de adi a senatoriloru la postu de jude regescu se fia candidatulu omulu nostru celu de tóta increderea, Domnulu advocatu Ioane Onitiu, cu atatu mai vertosu, cu catu dupa inaltele ordinatiuni suntu de a serespecta si confesiunile — si

avendu eara 3 senatori din sinulu natiunei nóstre de legea gr. unita cere pe lunga vointi'a nóstra a intregului poporu si asta consideratiune, respectarea laudatului candidatulu neincunjuratu. —

Pana candu nu se va suplini comunitatea Sebesiu in cerutulu modu si nu va fi list'a alegatoriloru compusa dupa dorinti'a nóstra sub b) nu numai ca protestamu in contr'a pomenitei proceduri de adi ci dinpreuna cu alegatorii din scaunu ne retienemu dela votisarea judiloru de magistratu; nu vomu ertá, cá acei 3 membri alesi adi se depuna juramentu si nici ca le vomu recunósce pasii celoru 3 membri romani vechi, cari adi in potriua mandatului nostru au votisatu la alegerea de senatori, de legali. —

Ai Illustritatiei Tale

representanti'a poporului romanu din
tinenutulu Sebesiu.

Representarea

Domnului protopopu Ioane Metianu,
in fruntea deputatiunei din tinenutulu Branului data
comitelui natiunei sasesci in 21. Aprilie 1861.

Illustrissime Domnule Baronu!

De órece Maiestatea Sa imperatulu se-a indurat a ve insarciná cu reorganisarea „pamentului regiu“ dupa sistem'a vechia, dar' si cu respectarea nationalitatiloru; si de órece credemu, ca sunteti nobili a implini dreptele dorintie ale fiacaruia, ne luamu voia a ne adresá cu urmatóreua rogare, privitóriá la reorganizarea cercului Braneanu, pre care noi suscrii 'lu reprezentamu. —

Din privintia, ca cerculu Branului cu aprópe 15000 suflete costa numai din comune, pana la 1848 jobagesci, — si inca iobagi ai comunei Brasiovolui, — pré fresce ca n'a státu pana la 1848 sub magistratulu Brasiovolui, ci a avutu forulu seu dominálu si prin urmare a usuatu numai legile magiare — de unde urmédia ca aceste comune nece inainte de 1848 n'au fostu intrupate la Brasiovu. —

Din privintia, ca comun'a Brasiovolui cá proprietarésa a numiteloru sate, posiede inca proprietati insemnate in acelea, precumu: munti, paduri, livedi, araturj, edificia si tóte regalele, fara indoieia ca pre lunga procesele ce le punu acumu inainte, mii de alte se voru mai nasce din aceste referintie; apoi, déca aceste sate voru deveni sub Brasiovu, procesele acestuia cu satele nóstre in prim'a instantia le

aru judecă Brasiovulu prin magistratulu seu, si amu ajunge in acea ne mai audita impregiurare, cá judele se fia si actorulu nostru. — Déca cumva ni se va dice, ca pentru descurcarea referintieloru Domnului pamenténu cu fostii iobagi suntu si remanu tribunalele urbariali c. r. in potere — amu fi siliti a respunde: tribunalele acestea au de a luá la pertractare numai obiecte si procese de natura urbariala; éra obiectele si procesele de natura civila cadu in competintia dregatoriilor civile, cum aru fi la Brasiovu inclitul magistratu. —

Mai departe, dupace membrii magistratului din Brasiovu, adeca senatorii, carii formedia si auctoritatea administrativa si tribunalulu judecatorescu preste totu districtulu, se alegu esclusive numai de catra reprezentantii comunei din cetatea Brasiovului, éra comunele districtului nu iau nece o parte la acea alegere: asia se întielege, ca comunele nóstre, de si acum emancipate, inca remanu lipsite de acestu dreptu nepretiuitu; prin urmare locuitorii comuneloru aici subscribe nece voru poté se aiba increderea dorita catra nesce administratori si judecatori, la a caroru alegere dinsii nu au concursu nece de cum.

Alu treilea: si de altumentrea cerculu acesta din vechime nu s'a tienutu de districtulu Barciei, prin urmare nece de terra regia, ci de unulu din comitate, prin urmare se si cuvine cá se se reincorpore acolo, de unde s'a ruptu odinióra; apoi unu cercu cá acesta, constatoriu dintr'nnu singuru elementu nationalu, se póte desface pré usioru de catra districtulu Barciei fara a detrage nemicu administratiunii pretinse de cetatea Brasiovului.

Deci subscribele comune 'si iau voia a ve rogá pré Illustritatea Vóstra cu totu adinsulu, ca in locu de a osteni inca si cu reorganizarea fostului cercu de Branu, se binevoiesca a mijloci la pré inaltele locuri, cá cerculu Branului si adeca comunele:

Sohodolu, Pórt'a, Predélu, Simonu, Moieciu inferiore, Moieciu superiore, Fundat'a, Sirnea, Pestera si Magura, Zernesti, Tohanu vechiu si Tohanulu nou se se desparta cu totulu de districtulu Barciei si de cetatea Brasiovului si se se dispuna incorporarea lui la vecinulu districtu alu Fagarasiului, avendu o espositura oficiósa in Branu; éra pana atunci inca totu Illustritatea Vóstra se ve îndurati a dispune si starea ori caroru procese de dreptulu privatu si urbarialu cate aru fi pendente si cate s'aru mai escá in acestu intervalu intre comun'a Brasiovului seu cu vre una

din comunele cercului Branu, séu cu ori care locuitoriu alu acelora. —

Intr'aceea:

Pana la definitiva terminare a acestei cause, carea pentru noi este o cauza vitala, de a fi séu a nu fi, totu Illustritatea vóstra se ne dati voia, a ne alege unu inspectoru de natiunalitatea nóstra, barbatu demnu de tóta Increderea nóstra, omu lealu si cu caracteru nepatatu, carele se fia insarcinatu provisorie cu administrarea cercului, cu manutienerea securitate publice si cu deciderea afaceriloru mai merunte; éra acestui inspectoru cum si personalului cerutu lunga oficiolatulu lui pana la alte dispusetiuni mai 'nalte si pana candu poporulu platesce totu felitul de contributiuni grele dreptu la vistieri'a statului, se ise asemne unu salariu cuviintiosu din cas'a provinciala transilvana. —

Ne mangaiemu cu acea sperantia placuta, ca Illustritatea Vóstra incredintiata despre lealitatea si dreptatea cereriloru nóstre, nu veti stá la nece o indoiéla a le ajudá, ca se se aduca la dorit'a indeplinire. —

Pre lunga care avemu onóre a fi cu celu mai deosebitu respectu.

Branu in 11. Aprilie 1861.

Urmédia subscrierile a 11 comune.

Din comitatulu Solnocului de mijlocu.

Martiu in 17. 1861.

Denuminduse de proto-comite a acestui comitatu D. baronu Franciscu Wesselényi din Dragu, acesta prin ordinatiunea s'a din 18. Februarie a. c. Nr. 2 publicandu adunare generala de comitatu pe 4. Martiu a. c. au dispusu se se aléga reprezentantii comunali la aceeasi, si preste acestea se se mai puna in proieptu din fiesicare comuna cativa membrii dintre carii se se aléga membrii comitetului permanente. —

Inca cu doue dile inainte de terminulu desftu pentru adunare se adunase intieleginti'a magiara, impreuna cu poporulu seu in Zelau, din partea romana asemenea s'au fostu adunatu cu o di mai 'nainte o parte a intielegintiei, éra cealalta parte si poporulu numai in diu'a adunarei diminéti'a au sositu in Zelau. —

Durere! aici inca — precumu in multe alte comitate — romanii au remasu in minoritate; — inainte

de adunare adeca s'au tîenutu o conferinția preliminară, intru care s'au alesu comisiunea pentru gătirea proiectului membrilor comitetului; — aci s'au facutu doue gresieli pentru noi: una pentru ca in convocational'a comitetului nu au fostu nici atinsu, cumca protocoalele alegerei reprezentanților comunali si ale celor proiectati de comune pentru că se fia alesi in comitetu, — se se tramita inainte de adunare la Comitetu si pe basea acestor'a se se fia facutu proiectulu generalu alu membrilor comitetului; aceste dar' au lipsitu. — Alta gresiela a fostu, ca intre membrii acelei comisiuni din partea romanilor au fostu alesi DD. protopopi: Ioane Cucu din Supurul de Josu, si Gregoriu Popdanu din Unemetu, carii ambi fiendu din partea din afara a comitatului — din giurulu Tasnadului — necunoscuti cu partea din intru, deci nici au sciutu pe cine se insemne in proiectu din largiele tîenuturi romane ale partii din intru, — si totusi nemine s'au aflatu patrunsu de interesulu nationalu alu nostru, care se fia postitu că se intre in comisiune si unu altu alu treilea membru cunosctoriu, de giurulu Zelaului, Siboului si Ciehului, acést'a au fostu nenorocirea cea mai mare, care nu scimu candu se va judecă.

In 4. Martiu — dupa ce au sositu toti romanii; inse lucrulu celu mai demnu de imputare, — unii dintre preoti — nici chiaru chiamati — nu s'au luat ustenela se se presente la adunare in favorea binei publicu si nationale — s'au deschisu adunare intru care dupa vreo cativa oratori magiari, au tîenutu Rvss. D. Gregoriu Popu, protopopulu Basestiloru o cuventare, (vedio pagina 125) Dauna ca nu au pretinsu se se fia luat u la protocolu!

Dupa aceste s'au cetitu proiectulu membrilor comitetului, din care — spre uimirea noastră — amu observatu, cumca abea se afla cate din 10—15 comune pure romane vre unu membru! séu de au fostu numai unu magiaru, ciobotariu, cojocariu etc. in vreo comuna romana, acela au fostu intratu intre membri, ér' romanu, ba; — apoi din comunele pure magiare, séu mestecate au fostu inferiti cate 10—30 individi; — in contra acestei mesur'e s'au facutu reclamatiuni si s'au mai luat u dintre romani de membri, in se cu catu s'au luat u mai multi romani, cu atata au dip-tatu si magiarii mai multi din partea s'a.

In contra a doi barbatu inteligenti dintre romani au strigatu fratii magiari „meghalt“ romanii din contra, inse totusi au reesitu cu propusulu seu de iau

stersu dintre membri comitetului. Acestea suntu D. D. Georgiu Filipu si Nicolau Buteanu ambi din Cauasiulu de Eriu, barbatu bene calificati.

In 5. Martiu érași s'au cetitu protocolulu membrilor comitetului impreuna cu list'a celor adausi in diua de mai inainte, inse niau surprinsu mirarea, candu amu vedintu, cumca dintre cei inferiti in diu'a de mai inainte, dintre romani, partea cea mai mare érași nu s'au aflatu in protocolu, — deci de nou s'au mai dictatu spre inserire cei remasi, si pe lunga tôte ca respectivii scriitori neau afidatu, cumca pe cei diptati pe nume iau scrisu, totusi in diu'a următoare érași nu au fostu nicairea. —

In acésta di, adeca in 5. Martiu au inceputu a vorbire D. Georgiu Filipu in contr'a astorufeliu de nedireptatiri si falsificatiuni; — la inceputulu vorbirei au strigatu unii „halljuk“ éra mai apoiu nem jó, nem halljuk, nem kell, lázasztás, bujtogatás, le vele, ki vele“ si alte nenumerate de vreo 15—20 ori intre rumpendui vorbirea si totu de atatea ori pornindulu romanii érași spre continuarea vorbirei s'ale, strigundu „se traiésca Filipu, numai pe elu 'lu ascultamu, numai elu se vorbésca pana in capetu.“ — Inse dupa acést'a s'au facutu unu sgomotu furiosu, si simptome de disordine din care cauza romanii — vedinduse nedireptatiti — dupa ce li s'au spusu magiariloru, cumca ei au retacitu fórte dela idea constitutionalismului si a parlamentarismului, ei nu observa libertatea vorbirei, de si romanii cu sange rece au ascultat u pana in capetu pe toti oratorii lor — dicundulise „singuri vorbireti, singuri decideti, si apoi in venitoriu singuri se fiti responsabili despre tôte“ — romanii, dicu, au esitu afara din adunare, cu scopu ca luandusi flamur'a s'a nationala, numai decatu se se respandésca pe la ale s'ale, inse acum si insusi magiarii au intrecurmatu adunarea si au tramisu pre unulu dintre candidatii de alu doilea vice-conte, si pe secretariulu comitetui la romani sei mulcomésca, si apromitiendule cate tôte sei induplece se remana pe locu, nu cumva lasandu adunarea se se duca pe acasa, — asia s'au si intemplat u, caci mergundu o deputatiune din 4. la D. comite si mai tardiu prezentanduse intrég'a inteligentia romana, cu barbatia s'iau aparatu interesele s'ale, intru care aperare s'iau castigatu meritu neuitatu tenerulu fostu teologu de Gherla éra acum subjude Alesandru Popu de Basesti. — D. comite tôte au promis u, cumca libertatea vorbirei nu se va mai restringe, nici intrerumpe mai multu prin

nemine, cumca defeptulu comitetului in partea romanilor se va supleni in diu'a urmatore, si cumca candidandu romanii intre sene pe toti ai sei, carii suntn abili a portare oficii, acesta candidatura o va inferi intocma in candidatura generala, si cei candidati voru fi aplicati la posturile pe care voru fi fiendu candidati. —

In 6. Martiu érași s'au recetitu protocolulu si listele de adausu ale comitetului, inse vediendu romanii, cumca membri cei diptati de catra densii in precedentele doue dile érași nu se afla in liste, de nou a treea óra au pretinsu inscrierea lor; si totusi pe lunga tóte, ca respectivii scriitori si acum cá mai inainte iau afidatu cumca cei diptati suntu scrisi, ba mare parte dintre romani au capatatu si bilete de votatu, si totusi in 6. Martiu dupa médiadi, si in 7. candu au intratu la votare, iau scosu afara, ca din protocolulu rectificatu si purisatu érași au fostu remasi afara?! —

Vice-contele primariu s'au alesu prin aclamatiune, éru ceilalti oficiali toti prin votisatiune. —

Dintre 13 romani candidati la mai multi rami ai oficieloru, au reesitu Alesandru Popu de Basesti de subjude in pretur'a Subcodreana, si Ioane Popu de Domninu de juratu in pretura Siboului.

Vediutati nedireptatire si insielatiune cá acést'a?! Acést'a striga respaltire la ceriuri!!

In comitatulu acést'a suntu 65 mii romani, si 25 mii magiari, çigani, evrei, si alte nationalitati. —

Romanii suntu ucisi politicesce, nemiciti si batjocoriti, si pentru acést'a insasi mas'a poporului romanu e iritata si desperata despre sórtea si viitorulu seu. —

Vedeti! acést'a e fratietatea si egalitatea de atatea ori bucinata prin fratii magiari. —

Insielatiunile si falsificarea de atatea ori a protocolulu membriloru comitetului nu mai are soçia dóra in intrég'a Europa.

In urma chiaru unii dintre magiari s'au rusinat de o faradelege cá acést'a, si spre astuparea ochiloru lumei au denumitu de onorari, precum pe toti ai sei asia si pe toti romanii carii au fostu candidati la vice-notariate, si la jurati, — si pe doi preoti de asesori la tabul'a judecatória. S P.

Catra renegati si vendiatori.

Fapturiloru din tartaru, ce-acum cu nerabdare

Panditi pe-a vóstra mama si-o 'mpingeti in mormentu,

Cumu póte se ve rabde ah! judele celu mare,

Cumu póte se ve lase s'atingeti estu pamentu!

Si unde-i alu vostu sufletu fapture blastemate,
Voi sunteti filii din Iuda, ce dieulu a tradatu,
Si vreti acum se stingeti pe dulcele vostu frate;
Ci-aduceti-ve amente cumu tatalu a amblatu!

Ve vendeti voi parentii pe pretiuri de rusine
Din manile tirane, ce seculi ne-au strivitu,
Ve lepadati voi astadi de dulcele mamine,
Ce seculi p'intre spate v'au scosu si v'au nutritu.

E mórtu cuscienti'a si nobil'a simtire
In piepturile vóstre, o judi si apostati;
Voi astadi demnitarea, si-a omului marire,
Voi numele de ómeni mai multa nu-lu meritati.

Voi adi nu mai cunósceti, voi n'aveti dieitate,
Amorulu si credinti'a de frate-o profanati;
Se sciti fientie negre, ca in eternitate,
Veti trece prin tormente, ce dreptu le meritati.

Sleiti in Antenora pan' tocm'a la cerbice
Veti plange cu Becheria, cá canii veti urlá,
Strigaveti voi atuncea ferice ah! ferice
De celu ce nu se 'ncérca natiunea-a si-o tradá.

Veti plange dieu atuncea cu lacreme de sange,
Strigaveti ajutória si nu v'-oru ascultá;
De miser'a-ve sórte si sierpii inca-oru plange,
Ba chiar' ferosulu tigru amaru va lacremá.

Despuna inse cerulu se fiti voi de mirare
Aici in ochii lumei, cá Metiu destramati,
Nutretiu la cani, la vulturi, la omu de 'nforare,
Asemeniloru vostri exemple se le dati.

Dar' batetive 'n piepturi, strigati, strigati de-o data,
Eternule parente! amaru ne-amu abatutu,
Vendutune-amu parentii pe plata blastemata,
Dar' lierta, ca ne'ntórcemu, cá filiulu celu pierdutu.

Intórcetive 'ntórceti din calea ratacita,
Ci-ascundetive totusi, se nu ve mai vedemu,
De-unu siérpe, care ambla cu gur'a-i otravita
Se 'nfiga plagi de mórtu, cu toti ne prevegiemu.

Plecatu-s'a putente, cunun'a faptei tale
Din calea de virtute, credentia si amoru,
Intors'a paradisulu in campuri infernale,
Io campuri fioróse de panda si omoru.

Dar' scuturati, eterne! dirépt'a prepotente;
Trasnesce renegatii si negrii vendietori,
Ce-ar' vende chiaru si ceriulu, te-aru vende o parente,
Se-ti alle numai cumva misieli cumparatori.

1861

Ar. P. Densusianu.